

बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित बुँदाहरु सम्बन्धी कार्ययोजना

बुँदा नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत	
१०१	कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने स्पष्ट मार्गचित्रका साथ आगामी आर्थिक वर्षदेखि प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यान्वयनमा ल्याउने व्यवस्था मिलाएको छ । कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुने उद्देश्यका साथ कार्यान्वयन गरिने यो विशेष परियोजनाका लागि रु. ५ अर्ब ७८ करोड व्यवस्था गरेको छ । यो परियोजना कार्यान्वयनबाट आगामी वर्ष गहुँ र तरकारी दुई वर्षभित्र धान र आलु तीन वर्षभित्र मकै र माछा चार वर्षभित्र केरा मेवा र लिचि र दश वर्षभित्र किवी स्याउ सुन्तला जुनार र आँपमा आत्मनिर्भर हुने विश्वास लिएको छ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना स्वीकृत भई संचालन भएको हुनेछ । आगामी आ.व. २०७३/७४ मा धान, गहुँ, मकै, आलु, माछा, मेवा, लिची, स्याउ, सुन्तला, जुनार र आँपको वार्षिक उत्पादन क्रमशः मे.टन भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना व्यवस्थापन ईकाई	अनुगमन मूल्याङ्कन तथा महाशाखा	कृषि विभाग/ जि.कृ.वि.का.हर			
१०२	परियोजना कार्यान्वयनको लागि कृषि भूमिको उर्वर शक्ति र बाली उत्पादन क्षमताको आधारमा विशिष्टीकृत कृषि उत्पादन क्षेत्रहरु निर्धारण गरिनेछ । सरकारी निजी क्षेत्र सहकारी र कृषि उद्यमीहरुको सहभागितामा यी क्षेत्रहरुमा कृषि कार्यहरु सञ्चालन गरिनेछ ।	कृषि उत्पादन विशिष्टीकरणको अवधारणामा २१०० कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र, १५० ब्लक, ३० वटा जोन तथा ७ वटा सुपरजोन स्थापना भई साझेदारीमा कार्यक्रमहरु संचालन भएका हुनेछन्	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग/ जि.कृ.वि.का.हर				
१०३	यस परियोजना अन्तर्गत विशिष्टीकृत उत्पादन क्षेत्रलाई पकेट, ब्लक, जोन र सुपर जोनमा वर्गीकरण	२१०० कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र, १५० ब्लक, ३० वटा जोन तथा ७	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण	कृषि विभाग/ जि.कृ.वि.का.हर				

१०४	<p>गरिनेछ। हुलाकी राजमार्ग आसपासमा ६ सय र मध्यपहाडी राजमार्ग तथा सहायक मार्ग आसपासमा दुई सय समेत गरी न्यूनतम १० हेक्टर क्षेत्रफलका दुई हजार एक सय साना व्यावसायीक कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्रहरु स्थापना गरिनेछ। प्रत्येक जिल्लामा कम्तीमा एक सय हेक्टर क्षेत्रफलका दुई वटा कृषि उत्पादन ब्लकहरु स्थापना गरिनेछ। पाँच सय हेक्टर क्षेत्रफलका ३० कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन जोन स्थापना गरिनेछ। प्रत्येक प्रदेश एक हजार हेक्टर क्षेत्रफलका सुपर जोन स्थापना गरिनेछ।</p>	<p>वटा सुपरजोन स्थापना भएका हुनेछन् ।</p>	परियोजना				
१०४	<p>साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्रहरुमा उन्नत र गुणस्तरिय बीउ, बेनी, विरवा र माछा भुरा सहज रुपमा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ। रासायनिक र प्राङ्गारिक मलमा अनुदान उपलब्ध गराइनेछ। सिंचाइका लागि कुलो र नहरहरु निर्माण गरिनेछ। आधुनिक कृषि ज्ञान तथा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराइनेछ।</p>	<p>कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्रहरुमा तथा आसपासमा उन्नत र गुणस्तरिय बीउ, बेनी, विरवा र माछा भुराहरु सहज रुपमा आपूर्ति हुनेछन् ।</p> <p>२५ हजार से.टन रसायनिक मल अनुदानमा वितरण भएको हुनेछ ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना</p>	<p>कृषि विभाग</p>			
१०५	<p>ब्लक क्षेत्रमा पकेट क्षेत्रमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त कृषि यन्त्र-उपकरण र औजारको सेट खरिदमा ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान दिइनेछ। कृषि उपज संकलन केन्द्र, कृषि हाट बजार केन्द्र,</p>	<p>१५० ब्लकमा विभिन्न कृषि यन्त्र-उपकरण र औजारहरु सेटमा खरिद गर्दा ५० प्रतिशत अनुदान दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना</p>	<p>कृषि विभाग</p>			

	<p>प्राथमिक प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर र व्यवसायिक तालिम केन्द्र निर्माणको लागि ८५ प्रतिशत पूँजिगत अनुदान दिईनेछ।</p>	<p>कृषि उपज संकलन केन्द्र, कृषि हाट बजार केन्द्र, प्राथमिक प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर र व्यवसायिक तालिम केन्द्र निर्माण लगायतका पूँजिगत कार्यहरू ८५ प्रतिशत अनुदानमा निर्माण भएका हुनेछन्।</p>	<p>प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना</p>	<p>कृषि विभाग</p>			
<p>१०६.</p>	<p>कृषि जोनमा पकेट र ब्लकमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त बीउ, बेर्ना, विरवा र माछा भुराका स्रोत केन्द्र स्थापना गर्न ८५ प्रतिशत र उत्पादन प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर र शीतभण्डारको स्थापना गर्न ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान उपलब्ध गराइनेछ। कृषि उद्यमीहरूका लागि प्राविधिक शिक्षालयको व्यवस्था गरिनेछ।</p>	<p>३० वटा जोनमा पकेट र ब्लकमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त बीउ, बेर्ना, विरवा र माछा भुराका स्रोत केन्द्र स्थापना गर्न ८५ प्रतिशत अनुदान दिइएको हुनेछ र उत्पादन प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर र शीतभण्डारको स्थापना गर्न ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान उपलब्ध गराइएको हुनेछ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना</p>	<p>कृषि विभाग</p>			
<p>१०७</p>	<p>सुपुर जोनमा पकेट, ब्लक र जोनमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त बीउ, बेर्ना, विरवा, माछा भुराको मूल स्रोत केन्द्र, प्राङ्गारिक मल कारखाना र जैविक विषादि उत्पादन केन्द्र स्थापना गर्न ८५ प्रतिशत पूँजिगत अनुदान उपलब्ध गराइनेछ। आधुनिक प्रशोधन केन्द्र, कृषि औजार कारखाना, टूला शीत भण्डार र गोदाम घर, र टूला कृषि बजार (एग्जी मार्ट)</p>	<p>७ वटा सुपुर जोनमा पकेट, ब्लक र जोनमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त बीउ, बेर्ना, विरवा, माछा भुराको मूल स्रोत केन्द्र, प्राङ्गारिक मल कारखाना र जैविक विषादि उत्पादन केन्द्र स्थापना गर्न ८५ प्रतिशत पूँजिगत अनुदान उपलब्ध भएको हुनेछ।</p>	<p>प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना</p>	<p>नेपाल कृषि विभाग</p>			

	को निमार्ण गर्न ५० प्रतिशत पूँजगत अनुदान दिइनेछ। वीउ एवं बालीको संरक्षण र माटो परीक्षणका सेवाहरु उपलब्ध गराइनेछ। माटो परीक्षण गरी उर्वरशक्ती र सो माटोमा खेती गर्न उपयुक्त बालीको विवरण सहितको माटो परीक्षण कार्ड कृषकहरुलाई उपलब्ध गराइनेछ।	हुनेछ। साथै आधुनिक प्रशोधन केन्द्र, कृषि औजार कारखाना, ठूला शीत भण्डार र गोदाम घर, र ठूला कृषि बजार (एग्री मार्ट) सम्बन्धी निर्माणहरु ५० प्रतिशत पूँजगत अनुदानमा स्थापना भएको हुनेछ।	सुपर जोनबाट वरपरका कृषकहरुको माटोको उर्वरशक्ती र उपयुक्त बालीको विवरण सहितको माटो परीक्षण कार्ड वितरण भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय			
१०८	यी विशिष्टिकृत कृषि उत्पादन क्षेत्रहरुमा जेटी, जेटीए र कृषि विज्ञाबाट निःशुल्क प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराइनेछ। वीउ परीक्षण, बाली संरक्षण र खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण सम्बन्धी प्रयोगशाला सेवा निःशुल्क उपलब्ध गराइनेछ। यसका लागि १५ वटा मोबाइल प्रयोगशालाबाट सेवा सञ्चालन गरिनेछ।	विशिष्टिकृत कृषि उत्पादन केन्द्रहरुमा ३१७ जना स्थायी प्राविधिकहरु तथा १००० जना भन्दा बढि प्राविधिकहरु करारमा नियुक्त गरी परिचालन गरिनेछ।	१५ वटा मोबाइल प्रयोगशाला मार्फत वीउ परीक्षण, बाली संरक्षण, विषादि विश्लेषण र खाद्य, नमुना विश्लेषण सम्बन्धी प्रयोगशाला सेवा निःशुल्क उपलब्ध गराइनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग			
१०९	कृषि तथा पशुपक्षी बीमाको प्रिमियममा ७५ प्रतिशत अनुदान दिइनेछ। कृषि कर्जा सहज र सुलभ रुपमा प्राप्त गर्न सकिने व्यवस्था मिलाइनेछ। कृषि तथा पशुपक्षी कर्जाको व्याज दिइने अनुदान बृद्धि गरि ५	कृषकहरुले बाली बीमा गराउँदा तिर्नुपर्ने बीमा प्रिमियमको अनुदानमा रु. ६ करोड रकम खर्च भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि	खाद्य सुरक्षा कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा वातावरण महाशाखा			

	प्रतिशत पुर्याएको छु। व्याज अनुदान अन्तर्गतको कृषि कर्जामा रहेको रु.१ करोडको अधिकतम सीमा हटाएको छु। कृषि बाली धितो राखी ऋण लिन सकिने व्यवस्था मिलाइनेछ। मुख्य बाली धान, गहुँ, मकै र उखुको न्यूनतम समर्थन मूल्य बाली लगाउनु पूर्व नै तोकिएको छ।	मुख्य बाली धान, गहुँ, मकै र उखुको न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण सन्बन्धी प्राविधिक प्रतिवेदन तयार भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	खाद्य सुरक्षा कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा वातावरण महाशाखा			
११०	केरा, आलु जस्ता बालीको टिप्सु कल्चर प्रयोगशाला र माछा पोखरी निर्माणका लागि ५० प्रतिशत पूँजित अनुदानको व्यवस्था गरेको छु।	केराको बेर्ना उत्पादन गर्ने २ वटा तथा आलुको बीउ उत्पादन गर्ने ५ वटा टिप्सुकल्चर प्रयोगशाला स्थापना भएको हुनेछ। थप १००० हेक्टर माछापोखरी निर्माण भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	फलफूल विकास र तरकारी विकास निर्देशनालय मत्स्य विकास निर्देशनालय			
१११.	कृषिउपज संकलन केन्द्र, सामुदायिक बीउ तथा कृषिउपज बैंक र पोष्ट हार्भेट सेन्टर निर्माणमा ८५ प्रतिशत पूँजित अनुदान उपलब्ध गराइनेछ।	८५ प्रतिशत अनुदानमा कृषिउपज संकलन केन्द्र, सामुदायिक बीउ तथा कृषिउपज बैंक र पोष्ट हार्भेट सेन्टर निर्माण भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना र कृषि विभाग	पोष्ट निर्देशनालय, हार्भेट कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा बजार विकास निर्देशनालय, कृषि ईन्जीनियरिङ्ग निर्देशनालय			
११२.	तोकिएको क्षेत्रमा तोकिएको बालीको तोकिएको मात्रा वा सोभन्दा बढी उत्पादन गर्ने कृषक, कृषि उद्यमी, कृषि उद्यमी समूह र कृषि सहकारीहरूलाई प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।	प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदानका लागि रु. १० करोड ८५ लाख रकम खर्च भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग			
११३.	बाली उत्पादन र भाण्डारणको जोखिम कम गर्ने	आ.ब. २०७३/७४ मा कृषकहरूले	खाद्य सुरक्षा कृषि	कृषि विभाग			

	उत्पादनमा आधारित कृषि बीमा कार्यक्रम प्रारम्भ गरी क्रमशः विस्तार गरिनेछ ।	बाली बीमा गराउँदा तिर्नुपर्ने बीमा प्रिमियमको अनुदानमा रु. ६ करोड रकम खर्च भएको हुनेछ ।	व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा वातावरण महाशाखा				
११४.	यस परियोजनाको कार्यान्वयनबाट आगामी आर्थिक वर्षको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा करिब रु. ३० अर्ब थप हुने अपेक्षा गरेको छु ।	आगामी आ.व.मा कृषि क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा रु. ३० अर्ब रकम थप भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना		सर्वे निकायहर		
११५.	कृषि उत्पादन वृद्धि चैते धान प्रवर्द्धनको कार्यक्रम ३५ जिल्लामा विस्तार गरिनेछ । वास्नादार धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम २० जिल्लामा सञ्चालन गरिनेछ ।	चैतेधानको ३५ जिल्लामा क्षेत्रविस्तार भएको हुने र मसिना तथा वास्नादार धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम २० जिल्लामा विस्तार भएको हुनेछ ।	बाली विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हर			
११६.	मध्यपहाडी बृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम ४१ जिल्लामा विस्तार गरिनेछ । तराई-मधेश र बेशी क्षेत्रका १२ जिल्लामा अभियानमुखी मकै उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेटको व्यवस्था गरेको छु ।	मध्यपहाडी बृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम ४१ जिल्लामा विस्तार भएको हुने तराई मधेश र बेशी क्षेत्रका १२ जिल्लामा अभियानमुखी मकै उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने ।	बाली विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हर			
११७.	हुलाकी राजमार्ग, पुष्पलाल (मध्यपहाडी) राजमार्गका आसपास र अन्य सम्भावित क्षेत्रहरूमा सरकारी, निजी क्षेत्र, सहकारी र स्थानीय समुदायको साझेदारीमा अभियानको रूपमा खाली वन क्षेत्रमा फलफूल जङ्गल (फुट फरेष्ट) को विकास गरिनेछ ।	फलफूल दशक कार्यक्रम अन्तर्गत फलफूल नर्सरी स्थापना तथा सञ्चालन भई फलफूलको क्षेत्रविस्तार भएको हुनेछ	फलफूल विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हर			
		सरकारी, निजी क्षेत्र, सहकारी र स्थानीय समुदायको साझेदारीमा खाली भएको वन क्षेत्रमा फलफूल जङ्गल (फुट फरेष्ट) को विकास सम्बन्धी कार्य भएको हुने छ ।	फलफूल विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हर			

११८.	सरकारी र सहकारी क्षेत्रको सझेदारीमा रेशम खेती विस्तारका लागि पहिलो चरणमा १५ जिल्लाका पाँच हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा किम्बुका विरवाहरु रोपिनेछ।	१५ जिल्लामा गरी थप ५ हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा रेशम खेती विस्तारका लागि आवश्यक विरवा रोपण भएको हुनेछ।	व्यवसायिक विकास निर्देशनालय	कीट	जि.कृ.वि.का.हरु				
११९.	बाँके, बर्दिया, दाङ लगायतका जिल्लाहरुमा कपास र पाँचथर, तेह्रथुम, गुल्मी लगायतका सम्भाव्य जिल्लाहरुमा रेशम खेती विकास तथा प्रशोधनको लागि विस्तृत गुरुर्योजना तयार गरिनेछ।	रेशम खेती क्षेत्र विस्तार तथा प्रशोधन सम्बन्धी गुरुर्योजना तयार भएको हुनेछ	कपास क्षेत्रविस्तार तथा प्रशोधन समिति	कपास विकास	जि.कृ.वि.का.हरु				
१२०.	बझाङ, बाजुरा, डोटी, डडेल्धुरा, डोल्पा, जाजरकोट, रुकुम, कालीकोट, मुगु, हुम्ला, रामेछाप, मकवानपुर, सोलुखुम्बु, मनाङ, खोटाङ, मुस्ताङ जिल्लामा ७५ हजार जैतुन का विरवा वितरण गरिनेछ। जैतुन प्रशोधनको मेशीन खरिद एवं ढुवानी र ग्रीन हाउस, नेट हाउस, सेट हाउस निर्माणको लागि ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छ।	उच्च तथा मध्य पहाडका १६ जिल्लामा जैतुनका ७५ हजार विरवा वितरण भएको हुनेछ।	फलफूल निर्देशनालय	विकास	जि.कृ.वि.का.हरु				
१२१.	ताप्लेजुङ, सोलुखुम्बु, खोटाङ, संखुवासभा दोलखा, रसुवा, गोरखा, मनाङ, मुस्ताङ, म्यारदी, डोल्पा, मुगु, हुम्ला, बाजुरा, बझाङ र दार्चुला जिल्लामा हिमाली आलु उत्पादन कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ।	१५ हिमाली जिल्लाहरुमा हिमाली आलु उत्पादन कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ।	फलफूल निर्देशनालय	विकास	कृषि विभागा				
१२२.	रासायनिक र प्राङ्गारिक मल तथा उन्नत बीउ विजनमा अनुदान उपलब्ध गराउन रु. ५ अर्ब ४७ करोड विनियोजन गरेको छ।	२ लाख ७० हजार मे.टन रासायनिक मल, १० हजार मे.टन प्राङ्गारिक मल तथा १३ हजार मे.टन खाद्यान्नको उन्नत बीउ विजन अनुदानमा विक्री वितरण भएको हुनेछ।	विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम	कृषि विभाग, कृषि सामग्री कम्पनी लि., सावट ट्रेडिङ कं. लि., राष्ट्रिय बीउ विजन कं. लि.					

१२३.	<p>रासायनिक र प्राङ्गारिक मल कारखाना तथा जैविक विषादि कारखाना स्थापनाका लागि बजेट विनियोजन गरेको छु। यी कारखानाहरु सरकारी, निजी र सहकारीको साझेदारीमा स्थापना गरी सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।</p>	<p>सरकारी, निजी र सहकारीको साझेदारीमा रासायनिक र प्राङ्गारिक मल कारखाना तथा जैविक विषादि कारखाना स्थापना सम्बन्धी कार्य भएको हुनेछ।</p>	<p>विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम</p>	<p>बाली संरक्षण निर्देशनालय</p>			
१२४.	<p>किसान सामाजिक सुरक्षा किसान आयोग गठन गरिनेछ। कृषकहरुलाई कृषि मजदुर, सिमान्त कृषक, अर्ध व्यवसायिक र व्यवसायिक कृषक गरी चार भागमा वर्गीकरण गरिनेछ। किसानहरुको सहभागितामा किसानहरुकै लागि सामाजिक सुरक्षा कोष स्थापनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ।</p>	<p>किसान आयोग गठन तथा संचालन भएको हुनेछ। कृषि मजदुर, सिमान्त कृषक, अर्ध व्यवसायिक कृषक र व्यवसायिक कृषक गरी ४ तहमा कृषक वर्गीकरण सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन तथा प्रतिवेदन तयार भएको हुनेछ।</p>	<p>नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा खाद्य सुरक्षा, कृ.व्य.प्र तथा वा. महाशाखा</p>	<p>जि.कृ.वि.का.हर</p>			
३४१.	<p>सहकारी मार्फत मसला, चिया, कफी, अतैची, अदुवा, जडिवुटी, फलफूल, तरकारी, माछा, मासु मह र दूध जस्ता कृषि प्रशोधन तथा सामूहिक खेतीका लागि मापदण्डका आधारमा पूँजीगत अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छ।</p>	<p>सहकारी मार्फत सामूहिक खेती तथा प्रशोधन सम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड तयार गरी अनुदान दिने आधार तयार भएको हुनेछ।</p>	<p>नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा</p>	<p>कृषि विभाग</p>			
		<p>सामूहिक खेती तथा प्रशोधनमा अनुदानका कार्यक्रमहरु संचालन भएका हुनेछन्।</p>	<p>नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा</p>	<p>कृषि विभाग</p>			